

І. А. Медведєв,
к. держ. упр., докторант кафедри державного управління та менеджменту,
Харківський регіональний інститут державного управління Національної Академії
державного управління при Президентові України

СВОБОДА, ТВОРЧИСТЬ, АКТИВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВІ ІДЕЇ УНІВЕРСИТЕТУ З ПОЗИЦІЙ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ В ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ

У статті розглядаються проблеми розробки складових ідей університету з позицій державного управління. Особлива увага приділяється таким компонентам ідей університету, як свобода, творчість, активність. Автор намагається визначити місце вищезгаданих складових у парадигмі ідей університету та її вплив на інвестиції в людський капітал.

In article problems of working out of components of idea of university from a government position are considered. The special attention is given to such components of idea of university as freedom, creativity, activity. The author defines a place of the given categories as component of a paradigm of idea of university its influences on investments into the human capital.

Ключові слова: свобода, творчість, активність, університет, ідея університету, державні управління університетом, інновації, інвестиції в людський капітал.

ВСТУП

Проблеми складових ідей університету досить активно досліджуються представниками різних наук на початку XXI століття. Не лишаються осторонь цих проблем і представники науки державного управління. Інвестиції в розвиток ідей університету, його функціонування як інституції повинні давати можливість активізації випереджального розвитку тій державі, в якій університет створений. Ставлення до державно-управлінського знання, соціальної практики є однією з найважливіших позицій у вітчизняній теорії та історії державного управління. Розвиток та існування такого роду знань в інституційній формі університетської науки виглядає як парадоксальне поєднання з постійними спробами з боку держави обмежити, регламентувати або ж взагалі заборонити розвиток ідей свободи, творчості, активності як в університеті, так і в усій державі. В цьому контексті питання про те, як розглядати розвиток українського університету, стає полем суперечок різних методологічних стратегій та підходів. Різноманіття методів, якими взагалі може користуватися теорія та історія державного управління, дозволяє розглядати ідеї університету як хронологічне та еволюційно зорієнтоване дослідження, або ж як історію окремих проблем, освітніх та державно-управлінських систем, категорій, постатей, світоглядів. До того ж історична відповідність та адекватність відтворення загальної картини поглядів на ідею університету є проблематичною тією мірою, наскільки вона залежить від латентних смислових (або змістових, семантичних) критеріїв, поглядів самого дослідника. У випадку з ідеєю уні-

верситету з позиції державно-управлінського аналізу можна передбачати прийняття тієї чи іншої ідеології, різних (інколи протилежних) концепцій розвитку державної освітньої політики, оскільки теорія та історія державного управління університетом в Україні в цілому містить у собі плюралізм різноманітних поглядів та гіпотез. У сучасному українському суспільстві, в українських економіці та культурі розвиток поглядів на університет часто буває зумовлений категоріями соціального плану, або ж соціальної доцільності. Мова йде про частини соціальної, економічної, культурної реальності ідей університету в межах національної державно-управлінської традиції.

СТУПІНЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ

З античності і до початку XXI століття дослідженню ідей розвитку університету приділялась і приділяється значна увага філософів, педагогів, державних службовців. Проте кожен з авторів висловлював своє певне бачення цієї проблеми. Деякі вчені вважають ідеї знаковими, оскільки вони або заклали ті фундаментальні засади, принципи, основи, завдання, які впродовж тривалого часу визначали ідентичність університету, або пропонували абсолютно нове бачення перспектив розвитку університету чи розуміння його сутності. Значна кількість дослідників (С. Бакіров, Ю. Габермас, В. Горський, В. Гумбольдт, Ж. Дерріда, М. Зубрицька, М. Квек, В. Куренной, В. Лепеніс, Д. Ньюмен, Я. Пелікан, Б. Рідігс, В. Різун, Х. Ортега-і-Гассет, І. Черванев, О. Шарага) підкреслюють важливість дослідження ідей університету в сучасному світі.

Сергій Квіт зазначає, що в сучасних умовах не можна "ототожнювати тих, що щоденно формують університетське життя, із самим університетом, оскільки при цьому втрачається щось метафізичне ..." [2]. Під тим метафізичним Сергій Квіт і розуміє ідею університету. Крім того, неможливо не погодитися з даною думкою: що, крім власної ідеї, яка формує його призначення, ідея університету буде складатися з продукуванням і поширенням найрізноманітніших:

- наукових;
- культурних;
- суспільно-політичних ідей.

Разом з тим, розглядаючи дану проблему, ми звертаємо увагу на погляди Б. Рідігса, який вважає, що "університет вже пережив своє призначення, і на порозі третього тисячоліття він повинен відкоригувати свої цілі та завдання". Відомо, що це призначення було окреслено двісті років тому, коли держава-нація перетворила університет в охоронця національної культури [5].

Проте на думку Хосе Ортега-і-Гассета "те сторіччя, перш ніж чимось захопитися чи щось глибоко пошанувати, потребує оте "щось" гіперболізувати, міфологізувати. Звісно, коли нація велика, то сильна також і її школа. Не може бути великої нації, коли її школа слабка". Не можна не погодитися з думкою Хосе Ортега-і-Гассета, коли народ є політично жалюгідним, дарма чогось очікувати і від його хай навіть найдосконалішої школи. Йому до снаги тоді лише школа невеликих меншин, які живуть порізно і всупереч решті країн [1, с. 65—110].

На думку вчених Б. Рідігса [5], Габермаса [1, с. 185—210], університет як інституція вичерпав можливості своєї реалізації. Але реальні умови розвитку суспільства заперечують суб'єктивний підхід до вирішення проблеми ідеї університету і потребують її реалізації.

Сутність вищої освіти полягає лише в двох речах:

- 1) у навчанні інтелектуальних професій;
- 2) у наукових дослідженнях і підготовці майбутніх дослідників.

Але говорити про те, що вони повною мірою реалізують ідею університету, не можна.

Для підтвердження цього слід звернути увагу на те, що такі філософи, вчені, громадські діячі, як: британець Джон Ньюмен [1, с. 35—65], німці Вільгельм фон Гумбольдт [1, с. 23—34], Карл Ясперс [1, с. 109—166], Юрген Габермас [1, с. 185—210; 6], українці Петро Могила, митрополит Андрій Шептицький та інші заклали "визначальні принципи університетського життя.

Мова йде про:

а) органічну єдність процесу викладання та дослідження — теза про поширення знання через навчання та його поглиблення через дослідження;

б) незалежність від різних форм зовнішнього тиску — теза про те, що університет не визнає в своєму середовищі жодних авторитетів і поважає тільки істину в її безконечних формах, або, інакше кажучи, принцип автономності управління.

Постановка завдання даної роботи полягає у визначенні місця категорій свободи, творчості, активності в загальній ідеї університету з позиції державного управління.

РЕЗУЛЬТАТИ

У сучасних умовах розвитку ідеї університету та її взаємодії з філософією освіти, теорією державного управління на ґрунті соціальної практики складається ситуація, коли держава або приєє розвитку ідеї університету (та розвитку її складових), або ж заважає розвитку, наприклад, сво-

боди, творчості, активності в університетському середовищі. Це відбувається тому, що сама ідея університету містить у собі елементи боротьби з ідеологією різних типів. Разом з тим, в ідеї університету важливе місце займають колізії різних поколінь, протистояння цивілізацій, опозиція наукових поглядів у системі наук, суперечливість поглядів різноманітних напрямів філософії освіти. Разом з тим, слід згадати, що ідея українського університету знаходяться в епіцентрі "прогнозованого вибуху" Західної та Східної цивілізації (культури). Мета, власне, українського університету полягає в тому, щоб не зруйнувати свої ідейні засади у процесі протистояння. Отже, він повинен займати якесь особливе місце відносно філософії Сходу і Заходу.

Ідея "тотальної ідеології", яка трансформується під час руху від соціології знання до історії державного управління в різноманітні форми, на жаль, ніколи не набувала форми ототожнення знання та влади в Україні. Винятком можна вважати лише розвиток ідеї українського університету за часів радянської доби (тобто за часів існування СРСР). В Україні через різноманітність, неоднорідність культурно-національного середовища виникає незрозумілість та багатовекторність ідеї університету (або ж університету національного). Оскільки ідея університету є однією з головних складових української соціальної культури, що дає можливість раціонального розвитку основ держави, то в даному контексті виникає низка суперечностей.

По-перше, будь-яка концептуальна ідея університету є частиною утопічної свідомості, що переходить у площину соціальної реальності.

По-друге, університет (і наука взагалі) не є безпосередньо метою дії держави та освіти, а стає механізмом обґрунтування моральних принципів більш високого рівня, що неодмінно призводить до протидії інших ціннісних систем.

По-третє, в Україні університет ніколи не обмежувався лише тими завданнями, які висувала до нього держава, а через самоорганізацію, саморозвиток випрацював власні ідеї та принципи.

Ідея класичного університету, яка склалася у Європі у першій половині XIX століття, крім професійних принципів культивування знання та науки, містила у собі й позаінституційні ціннісні орієнтації. Іншими словами, як ідеальна модель вона містить у собі досить насичений (або досить повний) латентний зміст реальної діяльності університету. При цьому відбувається конденсація основних тенденцій культури та елементів просвітницької ідеології. З іншого погляду, створення й активний розвиток системи університетської освіти в Україні можна віднести теж до другої половини XIX століття. Ці процеси супроводжувалися та спрямовувалися побудовою особливих ідеальних конструкцій, що були виражені в специфічних цінностях та ідеях.

Ідея університету в Україні є досить невивченою та недослідженою з позицій державного управління. Санкціоноване з боку держави наукове знання не є однорідним. Це знання в своїй інституційній формі виглядає як парадоксальне дуалістичне поєднання свободи та заборони. Разом з тим, держава усвідомлює що інвестиції в розвитку університету, інвестиції в його ідею є інвестицією в людський капітал. Створення атмосфери випереджального розвитку відбувається в галузі освіти через розвиток або ж вкладання частини національного прибутку в освіту, науку, культуру. І хоча сучасна освіта й університет як її частина спрямовані на розвиток технічної, матеріалістичної цивілізації й підпорядковані вдосконаленню суспільного побуту та комфорту, ідея університету в Україні базується на принципах, перш за все, свободи, творчості, активності.

На початку XXI століття в умовах глобальної економічної кризи набувають нової актуальності проблеми застосування інноваційних підходів до підготовки спеціалістів в умовах університету. Дані проблеми зумовлені низкою протиріч, які виникають перед педагогами, державними службовцями, економістами, що займаються модернізацією університету як інституції. Ще в останнє десятиліття XX століття перед світом досить гостро встала проблема нестачі інформаційної складової при формуванні сучасного спеціаліста. Отже, серед різноманітних проблем, що привертають до себе увагу представників науки державного управління, в площині вирішення проблем університету можна назвати протиріччя:

- між потребою ринку в нових спеціалістах з інноваційною професійною складовою та застарілою структурою системи підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів в Україні в умовах університету;

- між можливостями сучасних навчальних університетів застосовувати інноваційні підходи та технології в процесі підготовки спеціалістів та можливостями використання даних інновацій у повсякденній виробничій практиці;

- між вмінням сучасними спеціалістами застосовувати інноваційні підходи та технології у власній професійній діяльності та реальному впливі цих технологій на якісні та кількісні показники продуктивності праці.

Розв'язання зазначених та інших суперечностей вимагає впровадження принципово нових (інноваційних) підходів до розробки самої ідеї університету та нових форм інтеграції інтересів усіх зацікавлених у цьому процесі сторін: держави, суспільства, населення, суб'єктів господарювання, органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Про традиційну модель діяльності університету можна говорити як про їх діяльність як головної організації в мережі регіональних комплексів професійної освіти по підготовці випускників. Такі комплекси неперервної професійної освіти були створені в усіх адміністративно-територіальних одиницях (областях) України. Вершиною цих комплексів були і залишаються університети. Але говорити про однорідність та стандартизований рівень підготовки спеціалістів у різних регіонах України говорити не можна. По-перше, рівень даних комплексів у різних областях України не є рівномірним. По-друге, потреба у оптимізації структури даних комплексів та рівні їх забезпечення матеріально-технічними та кадровими ресурсами залишається на даний момент невизначеною (або ж недослідженою). По-третє, частина галузі освіти, що відповідає за підготовку спеціалістів, як і вся економіка України, в останні десятиліття стала найбільш вразливою та незахищеною від економічних негараздів, отже, знаходиться у досить складному економічному становищі. Отже, потрібні, інші, відмінні від традиційних підходи до формування знань, умінь та навичок спеціалістів. У даному випадку можна говорити, про "компетентнісний" підхід, тобто формування векторів компетентностей сучасного працівника або ж університету.

На нашу думку, нове усвідомлення ідеї та місії підготовки сучасних працівників пов'язане із їх всебічною модернізацією самої ідеї університету. Безумовно, можна говорити про специфічність підготовки спеціалістів для певного сектора економіки, але в умовах відмови від тези "глобального суспільства", коли кожний конкретний спеціаліст стає важливим для соціуму, адміністративно-територіального устрою, держави, нам слід звернути увагу на формування всебічно-розвиненої особистості, лідера, підприємця. Саме ця людина повинна, застосовуючи найсучасніші

технології, змінити на краще ситуацію країні. Економіка знань та науковий підхід у формуванні економічної складової суспільства, а також їх реалізація стають сьогодні майже викликом реальності або ж, з іншої позиції, майже нездійсненними проектами глобального характеру. Змінити ситуацію на краще можливо лише за умови реалізації інноваційних стратегій розвитку. В сучасних особливостях розвитку України як самостійної держави інноваційний підхід у сфері підготовки спеціалістів в умовах університету можна розглядати як певну нову комбінацію організаційних, фінансових, економічних, нормативно-правових механізмів. Перш за все, мова йде про університети або ж національні університети (тобто ВНЗ III—VI рівнів акредитації). Інновації в галузі вищої освіти, як і інновації в економіці, мистецтві, соціальній практиці, головним чином, полягають у рекомендаціях застосування нових концептуальних засад, які будуть відповідати сучасним ринковим викликам. Вимогам до: якості освітнього продукту, що випускають університети; інноваційної парадигми працівника; умовам праці та можливостей їх змінювати у відповідності до потреб зовнішнього та внутрішнього середовища; матеріально-технічної складової сучасного університету та базових підприємств, що надають послуги виробничій практиці.

У даному випадку мова йде про інновації в організації перш за все навчальної, наукової, виробничої діяльності університетів як корпоративних структур та навчально-виробничих комплексів. Інновації повинні сприяти змінам в діяльності університету, преш за все мова йде, про зміни у структурі університету як виробничого організму. Саме як виробничий організм слід розглядати сучасний університет. Як кожний організм, дане утворення може знаходитися як у гарному стані, так і у занепаді. Якщо говорити про сучасні університети як головні організації в комплексах неперервної (безперервної) вищої професійної освіти, то можна стверджувати, що дана місія для університету є важливою, але, на жаль, не завжди виправданою. Університет як вершина такого комплексу, "айсбергу" найчастіше в сучасних умовах повинен компенсувати витрати інших навчальних закладів (ліцеїв, технікумів, ПТНЗ), що входять до складу комплексу. Держава у важких економічних умовах відмовляється від інвестування у ВНЗ I—II рівнів акредитації. Саме університети і є тим компенсаційним механізмом збереження цих державних комплексів. Але, на наш погляд, така модель відносин в комплексі професійної освіти не дає можливості використовувати ресурси для випереджальної інноваційної діяльності університету. Замість інвестицій у власний розвиток університет повинен вкладати значні кошти у дочірні організації. Провідні спеціалісти повинні відволікатися на підвищення рівня даних професійно-освітніх інституцій замість розвитку власне університетської науки, методики, нових підходів до викладання сучасних дисциплін.

Нововведення в університетському середовищі — це битва ринку освітніх послуг між новаторами, або тими, хто здійснює атаку, та тими, хто намагається заробити гроші, змінюючи порядок речей, та тими, хто захищається, намагаючись зберегти свої власні сьогоднішні прибутки. В даному випадку при розгляді університету як комплексу (або ж комплексу щодо організації непевної професійної освіти) першу групу складають провідні науковці та найкращі представники професорсько-викладацького складу; другу — сучасні менеджери від освіти, що працюють переважним чином на "комерційних" факультетах та спеціальностях; третю — представники "старої школи", до якої входять і представники науково-викладацького складу, й чиновни-

ки від освіти, для яких будь-які інновації (нововведення) в організаційну, викладацьку, навчально-виховну складову роботи навчальних закладів є небажаними. Дана "відцентрована" модель є типовою для всієї України. Але перед менеджерами від освіти або ж менеджерами від державного управління освітою постає зменшення негативних наслідків даного простоя. Якою ж є ідея, або місія, сучасного університету, який, на нашу думку, здатен підготувати підґрунтя для розвитку інноваційної складової підготовки сучасних спеціалістів для України? Серед складових ідей університету в сучасній Україні можна назвати: навчання спеціалістів; дослідження в галузі різноманітних наук; підготовка до впровадження в соціальну практику технічних, наукових, методичних та інших специфічних інновацій. Даний перелік можна продовжувати. Але серед різноманіття інших ідей університету вищезгадані займають центральне місце.

Отже, виникає необхідність розгляду ідей університету з позицій:

- загального;
- функціонального;
- суб'єктно-об'єктного;
- процесуального;
- ситуативного;
- етно національного;
- ідеологічного та інших підходів.

І лише при їх розгляді й аналізі можна вийти на загальнонауковий, або ж системний підхід.

Тож чи доцільно стверджувати, що університет віджив своє і що розвиватися та поглиблювати скарбницю знань немає сенсу? Чи може існувати університет як осередок свободи, творчості, активності?

Сьогодні вже ніхто не заперечує, що традиційні університети в умовах конкурентного середовища ХХІ століття не мають іншої альтернативи, як змінити уявлення про своє завдання перед суспільством. Проте відповіді на поставлене запитання можливо лише проаналізувавши та дослідивши саму ідею університету, місію та роль у контексті історичного розвитку.

У сучасних умовах недоцільно запозичувати модель розвитку університету в інших країнах, не розуміючи всю міць власної нації. Задовольняючись наслідуванням та уникаючи беззастережної, категоричної вимоги, яка вимагає переоцінки цих важливих питань, вітчизняні науковці, хоч і знаються на деталях останніх досягнень своїх наук, проте живуть в атмосфері п'ятнадцятирічної чи двадцятирічної давнини.

Дані процеси "відставання" та "гальмування" для України є, беззаперечно, характерними. З одного боку, існує тенденція до розвитку свободи, творчості, активності, з іншого — повстає проблема застарілості ідей та місії сучасного університету, що формувалася під впливом радянської епохи. В даному випадку активність як механізм (інструмент) реалізації потреби університету і суспільства в змінах повинна переслідувати певну мету (Рис. 1).

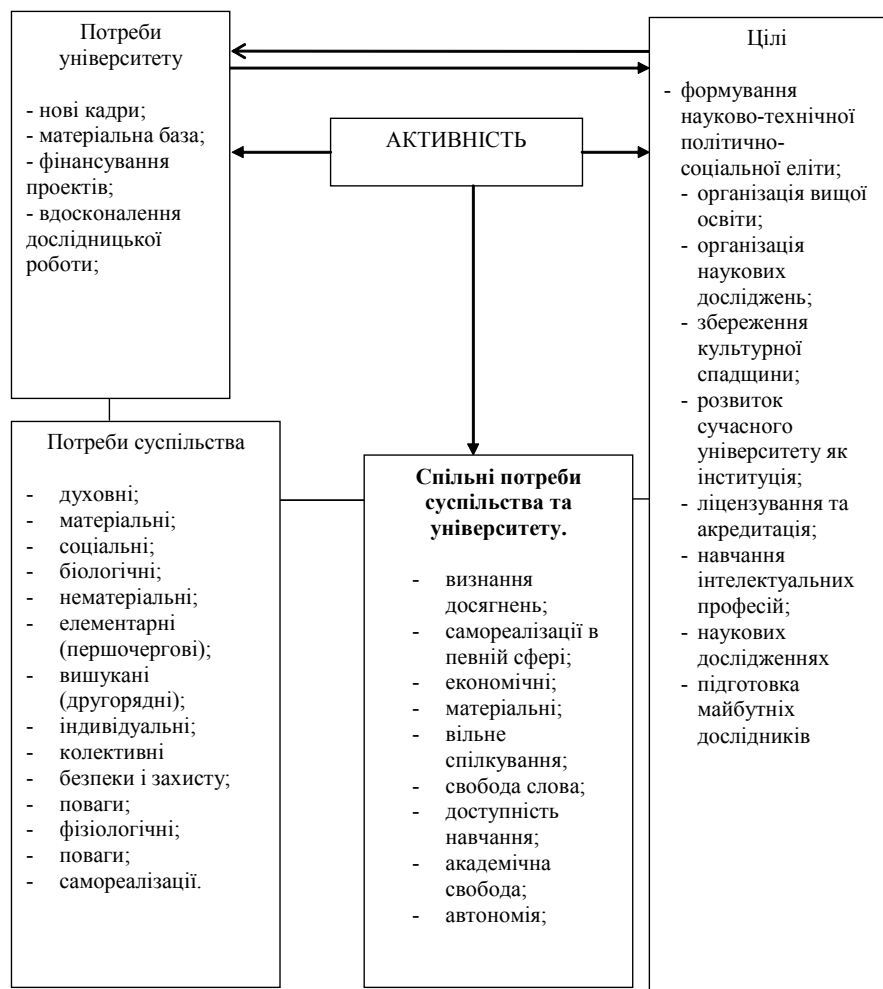

Рис. 1. Сутність ідей університету

Представники сучасної державної управлінської науки сходяться на єдиній думці, що університет — це заклад, де здобувають вищу освіту. Крім того, на рівень університетів виходять галузеві ВНЗ (академії, регіональні інститути, політехнічні університети, НТУ, КПІ, ХПІ, Львівська політехніка, Одеська політехніка), а їх існування поза університетом можна виділити в іншу не менш вагому проблему. В наш час університет — це заклад, де громадяни можуть здобути вищу освіту.

Метою існування сучасного університету є виховання та навчання людей, які є складовою трудових ресурсів, щоб в умовах економічної кризи при обмеженості ресурсів випускники університетів були здатні вирішувати комплекс корисних для держави та суспільства завдань. При цьому треба враховувати обмеженість фінансового ресурсу як у громадян, так і у держави.

З позиції державного управління ідею університету можна розглядати як механізм, що реалізує систему інтересів усіх учасників інтелектуального виробництва. В іншому випадку можна підкреслити реалізацію різноманіття інтересів (індивідуальних, групових та соціальних).

Загалом інвестиції в освіту є інвестицією у людський капітал, перш за все, людей, які здатні матеріально забезпечити навчання та поставити певний капітал на своє майбутнє, тобто на свою дитину. Можемо стверджувати, що не всі ті, хто міг би чи мусив отримати вищу освіту, отримає її. Університет — це ніби привілей, який досить важко здобути і важко втримати.

Університетська освіта — це навчання через постійний

Рис. 2. Схема реалізації принципу єдності творчості, активності, свободи

пошук і паралельне дослідження суспільства. Університети навчають інтелектуальних професій і готують майбутніх дослідників, плекають науку, вчать пізнавати. Ці завдання є визначальними для діяльності університетів протягом всієї історії їхнього існування.

Розгляд загальних законів соціально-економічного розвитку держави без врахування людського фактора і ролі людини як основної складової процесу державного управління є неможливим. Проблему слід розглядати у двох аспектах: людини — особистості, та людини — учасника виробничих відносин. У сучасних умовах більшість виробничих процесів, у тому числі й процес виробництва знань, наукового досвіду, виконується колективом людей. Сучасна наукова та освітня виробнича діяльність багатьох учасників цього процесу повинна бути синхронізованою. Синхронізація зусиль частин будь-якої соціальної системи може бути організована через розробку спільних ідей, або ж стратегічних напрямів діяльності.

Економіка є матеріальною основою існування та розвитку людства, розвитку суспільства людей. Економічна система здійснює виробництво та розподіл матеріальних та духовних благ, що забезпечують існування людей. Отже, участь людини в соціально-економічних процесах слід розглядати у двох аспектах:

— людина — творець матеріальних благ;

— людина — споживач цих благ.

Проблему реформування університету слід розглядати системно, з урахуванням даних про стан економіки у державі і тих вимог, які суспільство висуває перед університетом (його продукцією, його працівниками, його випускниками). Загальна структура університету, в свою чергу, буде складатися з трьох блоків:

— блоку соціально-економічного середовища;

— блоку підготовки спеціалістів;

— блоку системи підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів.

Ідея з позиції загального підходу традиційно розглядається як ідея суспільна, колективна, особистісна; тобто без достатньої диференціації. Перебудова національних університетів, по суті, базується на створенні принципово нової ідеї взаємодії інтересів університету, держави, суспільства, народу, кожного конкретного громадянина. Отже, постає питання: які особливі ідеї повинні стати формами прояву ідеї спільної, що, в свою чергу, повинна відповідати ідеям забезпечення реалізації інтересів, місій, стратегічних планів окремо взятого університету? Роль ідеї університету в системі національної ідеї є надзвичайно багатогранною. Перш за все, слід зазначити, що створення і реалізація ідеї національного університету має колективний характер.

При цьому необхідно враховувати, що ідея кожного окремого університету буде пов'язана із його місією, функціонуванням. Але реалізація місії та

функціонування не можуть бути виправданими забезпеченням діяльності колективів університетів та конкретних особистостей в межах забезпечення діяльності інституцій. Процес суміщення ідей є можливим за умови визначення глобальної ідеї, глобальної місії, глобальної мети. Системний підхід дозволяє розглянути університет як відносно відчужену систему, ідея якої складається з комплексу ідей, де однією з складових є вища освіта. Реалізація глобальної ідеї в межах системи національних університетів здійснюється через самостійні ідеї конкретних університетів. Формувати основу ідеї університету можливо на основі принципу єдності свободи, творчості, активності (рис. 2).

Професіоналізм і дослідження — це дві складові, які мають поєднувати в собі університетські програми. Проте від студентів завжди вимагали прослуховувати предмети "загального характеру". Це предмети культурологічного спрямування; вважається доцільним, щоб студент отримав знання із "загальної культури".

Культура — це сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства в результатах продуктивної діяльності. Продуктивна діяльність і є метою творчості, що будується на активності та свободі. Людина

за своїм народженням належить до певного покоління, а кожне покоління є споживачем "культурного" попередніх поколінь, що порівняно з продуктом дає змогу стверджувати, що людина проходить певну еволюцію культурних надбань і завжди стоїть на висоті свого часу, певних ідей та законів розвитку суспільства.

У первинному розумінні культура — це ступінь довершеності в оволодінні якоюсь галуззю знань або діяльності. Сучасне суспільство потребує добрих фахівців, тому перед нами постає університет з його професійною освітою. На сьогодні є неминучим впровадження нових курсів навчання чи системи уявлень, знання яких від нас вимагає час.

Складової "Знань" в університеті вистачає, що ж до діяльності, то у спрямуванні діяльності сучасного університету маєтись безліч суттєвих напрямів:

- навчання;
- підготовка;
- наукові дослідження;
- видавнича діяльність;
- педагогічна практика;
- маркетинг;
- господарська діяльність.

ВИСНОВКИ

Можна стверджувати, що напрямими еволюції культурних надбань суспільства й університету як його частини з позиції державного управління повинні бути:

- свобода;
- творчість;
- активність.

Але при цьому слід зазначити, що "перекривання" однієї з даних артерій є згубним для університету.

Так, наприклад, у СРСР, де в реалізації державного управління вищою освітою була зруйнована реалізація фактора свободи і її інструмент реалізації побудови абстрактного "світлого майбутнього". Але чи була можливість її досягти. В даному випадку розробка ідеї університету і полягає у формуванні сукупності цілей, місій та завдань університету, бо саме вони можуть вирішити питання розробки теоретичного підґрунтя до вивчення терміна "активність".

У свою чергу, активність — діяльність, що швидко розвивається та сильно діє. Слід зазначити, що активність не може існувати без творчості. Тобто діяльності стосується людини, спрямованої на створення духовних і матеріальних цінностей, що не є мало вагомим в сучасному суспільстві.

Університет — лише відображає потребу громадянської природи, крім того, є типовим зразком окремого середовища, що свідчить на користь цієї потреби. Взаємоосвіта у якнайширшому сенсі слова — один із найпотужніших, безперервних процесів людства, іноді вона має заздалегідь визначену мету, а іноді й ні. Кожне покоління формує щось інше, дії та реакції кожної генерації завжди зворотні, бо відбуваються через кожного окремого представника. Інвестиції в університет є проявом інвестицій у людський капітал. Через розвиток університету та його ідейних складових здійснюється цілеспрямований випереджальний розвиток держави і всього суспільства в цілому.

Ідея прогресивної освіти — це прогресивна ідея в її класичному вимірі, цінностями якого є академічна свобода й автономія управління. Свобода думки як внутрішня сила "вимагає очевидних передумов: відповідного академічного клімату та атмосфери". Свобода слова і незалежність знаходять свою підтримку і природний розвиток у системі

класичної університетської освіти, оскільки ці цінності було визнано основними засновниками університетів, її проповідували, а також підтримано багатьма державами в різні часи.

Відповідно до Великої хартії університетів "свобода у дослідженні та викладанні — це фундаментальний принцип університетського життя. Уряди й університети, кожен у міру своїх можливостей, повинні забезпечити повагу до цієї фундаментальної вимоги. Водночас університет має залишатися вірним європейській традиції гуманізму. Його постійна турбота — досягати універсального знання; здійснювати своє покликання, незважаючи на географічні та політичні обмеження, і утверджувати життєву потребу для різних культур у знанні" (Magna Charta Universitatum). "Академічна свобода — це свобода членів академічної спільноти, індивідуальна чи колективна, в здійсненні, розвиткові та передаванні знань шляхом досліджень, навчання і студіювання, дискусій, документування тощо без будь-якого втручання чи цензурування з боку державних і недержавних інституцій, політичних партій, релігійних організацій. Всі члени академічної спільноти мають право виконувати свої функції без будь-яких поборювань за можливі втручання чи репресії з боку держави та інших інституцій" (Лімська декларація академічних свобод і університетської автономії). Навчання в академічному середовищі, де панує такий дух свободи і незалежності, природно формує у майбутнього фахівця свободу мислення, думки, слова, незалежність і незаангажованість поглядів майбутнього спеціаліста. Ця свобода і незалежність досягається саме завдяки задекларованому університетами принципіві єдності процесу викладання та дослідження.

Свобода, творчість, активність є частинами ідеї університету, які у своєму поєднанні та взаємозалежності формують принцип єдності. Даний принцип є формоутворювальним для сприяння державного управління інвестиціями в людський капітал. Свобода вибору навчальної послуги, помножена на розвиток творчості всіх суб'єктів освітньої діяльності через активність, дає можливість примножувати інтелектуальну складову людини, соціально-економічних інституцій, суспільства, держави, глобального світу. Інтелектуалізація та інноваційна спрямованість суспільства є визначальними у формуванні положень виходу із кризової ситуації в світі.

Література:

1. Ідея університету: антологія / Упорядник.: М. Зубрицька, Н. Балалік, З. Рибчинська; відп. ред.. М.Зубрицька. — Львів: Літопис, 2002. — 304 с.: іл..
 2. Квіт С. Призначення університету і клітка для тигра // Дзеркало тижня. — 28 січня 2006. — №3 (582). — С. 1—8.
 3. Медведєв І.А. Реалізація ідеї університету: державно-управлінський аспект. / Медведєв І.А. // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: наук.-практ. конф. за міжнарод. участю, 17—18 березня 2009 року.: тези доп. — Суми: Вид-во РВВ СОІППО, 2009. — С. 81—82.
 4. Pelikan, Yaroslav. The Idea of the University. A Re-examination. — Yale University Press, 1992.
 5. Readings Bill. The University in Ruins. — Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1996.
 6. J. Habermas. Vol sozialen Wandel akademischer Bildung; Universität in der Demokratie Demokratisierung der Universität // J. Habermas. Kleine Politische Schriften, I—IV. — Frankfurt am Mein, 1981. — P. 101—134.
- Стаття надійшла до редакції 02.06.2010 р.*